

Cuvântul de deschidere al directorului Serviciului Român de Informații, Ambasador George Cristian Maior și prezentarea proiectului *Strategiei de Informații a SRI*

Toți lucrăm cu informații, fie că ne desfășurăm activitatea în presă, fie că lucrăm în mediul academic sau la nivel guvernamental, important este să vedem cum operăm cu aceste date, cum extragem nucleul analitic din cantitatea imensă de informații disponibile...

Masa rotundă organizată de Serviciul Român de Informații își propune să contribuie la dezvoltarea dezbaterilor publice pe tema democrației, a relației dintre sistemul democratic și activitatea de informații, de *intelligence*, dar și asupra relației mai ample a acestui segment fundamental în activitatea statului cu societatea civilă.

Aș vrea să subliniez faptul că nu am intenționat organizarea acestei conferințe ca un simplu exercițiu imagologic. Imaginea este importantă, desigur, pentru un serviciu de informații, mai ales datorită faptului că adesea, lucrând, evident, ca misiune fundamentală cu o zonă mai ascunsă, în mod natural, societății civile și societății în general, există în mod natural prezumții de suspiciune în ceea ce privește activitatea acestui sector al securității naționale. Dar mai importantă pentru noi, în acest moment, este ideea unei comunicări de substanță cu societatea civilă, mediul academic, în ceea ce privește evoluția, pe de-o parte a activității de *intelligence*, de informații într-un stat, și, pe de altă parte, a modului în care Serviciul Român de Informații poate interacționa cu societatea civilă pe probleme fundamentale pentru promovarea intereselor strategice ale statului și, până la urmă, ale cetățeanului.

Mă refer aici, printre altele, la activitatea de analiză și prognoză, spre exemplu, care este în mod evident o componentă esențială în activitatea unui serviciu de informații. Noi furnizăm analiză pentru decidenți, pentru consumatorii de informație, pe baza căreia aceștia iau decizii, decizii care ne afectează pe toți, într-o lume tot mai interdependentă, supusă unor presiuni fantastice, cu conotații pozitive și negative ca rezultat al procesului de globalizare. Până la urmă, toți lucrăm cu informații, fie că ne desfășurăm activitatea în presă, fie că lucrăm în mediul academic sau la nivel guvernamental, important este să vedem cum operăm cu aceste date, cum extragem nucleul analitic din cantitatea imensă de informații disponibile, care se scurge, se prelinge în sistemul internațional printr-o multitudine de surse, majoritar în acest moment chiar din surse deschise, aflate practic la îndemâna tuturor.

Este important ca serviciile de informații să-și dezvolte și să-și rafineze expertiza analitică, capacitatea de prognoză pentru a putea anticipa anumite evoluții sau provocări cu care

se confruntă statele în lumea actuală. Constatăm astăzi că există o serie de fenomene de risc în creștere, inclusiv în apropierea geografică a României, constatăm de asemenea că o serie de problematici globale ne afectează tot mai mult securitatea și deci, este extrem de important pentru un serviciu de informații să poată lucra și interacționa cu mediile academice și cu mediile de analiză profesionistă pentru a putea oferi decidenților în stat informația necesară luării celor mai oportune și adecvate decizii în domeniul securității naționale.

Legea siguranței naționale reflecta acea dimensiune securitară asociată României anilor ‘90. Multe percepții de risc care s-au transpus în lege sunt astăzi depășite – unele întemeiate în mod obiectiv, altele, subiectiv, legate de o anumită senzație de încercuire a României, de izolare, la care trebuia să răspundă în acele momente deosebite.

Doar câteva cuvinte despre cum a evoluat Serviciul Român de Informații de la începutul anilor ‘90 și unde suntem acum și ce ne propunem să facem. Cred că au existat mai multe etape în dezvoltarea SRI. În primul rând, vorbim de etapa de început, cea a anilor ‘90, când aveam o Românie ieșită din revoluție, o Românie care încerca să-și asigure o nouă identitate în relațiile internaționale, supusă multor presiuni din exterior și din interior, o Românie care încerca să se definească pe noi parametri geopolitici și care poate suferea datorită unei anumite izolări la care, și datorită unor greșeli, și datorită unor factori obiectivi, a fost supusă în anii de după 1989. În acea perioadă, Serviciul Român de Informații a fost construit pentru a răspunde unor necesități de etapă, de epocă istorică, de aceea și legea de funcționare care a fost adoptată atunci, **Legea siguranței naționale, reflecta acea dimensiune securitară asociată României anilor ‘90. Multe percepții de risc care s-au transpus în lege sunt astăzi depășite – unele întemeiate în mod obiectiv, altele, subiectiv, legate de o anumită senzație de încercuire a României, de izolare, la care trebuia să răspundă în acele momente deosebite. Știm cum evoluau și Balcanii atunci, știm cum evolua dezbateră pe posibilitatea extinderii NATO și a Uniunii Europene, știm ce deficit de credibilitate și de legitimitate exista, iată de ce, probabil că, în mod mai mult sau mai puțin obiectiv, Legea siguranței naționale încorporează un set de amenințări, de riscuri, extrem de larg în ceea ce privește securitatea națională a României.**

La începutul anilor 2000 a existat o evoluție clară spre integrarea euroatlantică, s-au schimbat multe din aceste percepții, România a intrat în anumite circuite internaționale de decizie și cooperare, a început să dobândească legitimitate și credibilitate în plan euro-atlantic și ulterior, să beneficieze de umbrela de securitate colectivă. Schimbările de percepții asupra riscurilor și amenințărilor au condus în mod implicit și la o evoluție a serviciilor de informații în sensul redefinirii unora din prioritățile strategice.

Apreciez că ne aflăm în prezent într-o a treia etapă, în care România participă la structurile de securitate colectivă și este integrată în organismele europene comunitare, ceea ce ne oferă posibilități deosebite de evoluție ascendentă, în sensul modernizării serviciilor de informații. Nu în ultimul rând, la acest început de secol XXI, suntem supuși unor alte tipuri de presiuni din partea unor noi amenințări, lumea le numește neconvenționale, asimetrice, în condițiile în care asistăm simultan și la o revenire la parametri mai clasici ai politicilor de putere, mai ales în zona estică a continentului. Iată de ce Serviciul Român de Informații trebuie să se adapteze la un asemenea context, să-l înțeleagă și să transmită decidenților informația necesară pentru a lua deciziile cele mai oportune.

Despărțirea de problemele din trecut

Există și o parte, i-aș spune, morală a reformei SRI pe care vreau să o subliniez. Mă refer la toată acea gamă de suspiciuni care au fost reflectate în analiza publică a performanțelor Serviciului, pornind faptul că acest Serviciu a moștenit și a fost depozitarul arhivei fostei Securități, compusă dintr-un număr foarte mare de dosare.

Pentru un stat din Europa Centrală și de Est și mă refer aici și la o comparație cu alte servicii de informații din regiune, transferul dosarelor către instituțiile abilitate a fost un proces de o anvergură deosebită.

Astăzi, SRI nu mai gestionează decât un număr foarte redus de dosare, nici 1% din cât depozita la un anumit moment din arhiva fostei Securități, dosare legate strict, așa cum am mai subliniat, de securitatea națională actuală a României pe domenii sensibile cum sunt cele ale contraterorismului sau contraspionajului. Restul documentelor sunt în gestiunea altor instituții, astfel încât sintagma legată de „Serviciul Român de Informații, continuator al Securității” nu mai este valabilă pe o asemenea dimensiune.

Am intrat într-o fază profesional superioară a evoluției Serviciului în care procesul de transformare nu mai vizează despărțirea de trecut, ci un alt plan, cel al analizei și dezvoltării misiunilor și obiectivelor strategice ale instituției. Ca un exemplu de practică în statele democratice, putem să ne referim la ceea ce fac alte servicii din țările membre NATO, cum a fost dezvoltată strategia de informații a CIA, a Comunității Naționale de Informații a Statelor Unite și reflectarea zonei de intelligence în Carta Albă a Franței, toate adoptate foarte recent. Toate au fost la un anumit moment supuse unor dezbateri la nivel academic și în consultări cu societatea civilă. Ceea ce vreau să subliniez este că structurile de informații, atât din zona euroatlantică, cât

și în plan global, încearcă să se adapteze la această lume extrem de complexă, supusă altor provocări decât cele din trecut și care necesită poate un alt tip de răspuns în multe dintre domeniile care sunt în responsabilitatea unor instituții cu rol în intelligence.

O strategie bine fundamentată

Strategia analizează dezvoltările riscurilor asimetrice: terorism, crimă organizată, mai nou amenințările cibernetice, unde pe dimensiunea de cyber-intelligence, SRI a dobândit calitatea de Autoritate Națională. Avem, totodată, în vedere și re-emergența unor aspecte clasice de politici și geopolitici regionale.

O asemenea abordare stă la baza prezentării în cadrul acestei mese rotunde a câtorva din ideile și conceptele de forță, pe care le are în vedere Serviciul Român de Informații în creionarea primei strategii de informații a SRI. Pentru că, până la urmă, o strategie națională de informații nu este doar apanajul unui grup de experți din cadrul Serviciului sau a Serviciului ca atare, ea trebuie să încorporeze ceea ce societatea în general percepe ca fiind provocare la adresa intereselor securității naționale a României, ca și obiectivele și intereselor cetățenilor, în sens extins, referitoare la modul în care se configurează liniile directoare pe zona de informații pentru securitate. Am să încerc să enunț câteva principii, câteva concepte, care vor sta la baza acestei strategii de informații. Documentul va fi dezbătut în momentul finalizării sale în forurile competente la nivelul CSAT și în cadrul Parlamentului.

Este o strategie pe care o dorim foarte bine fundamentată, astfel încât să ofere o linie strategică majoră pentru evoluția Serviciului Român de Informații, a principalului serviciu de informații al țării, pe termen mediu și lung.

Aș vrea să subliniez de la bun început că fundamentul intelectual și analitic al documentului este configurat de cadrul general agreat la nivelul statului privind prioritățile în domeniul securității naționale, așa cum sunt acestea reflectate în strategia de securitate națională, în strategia de apărare, în programul de guvernare. Strategia este de asemenea bazată pe o analiză foarte serioasă a mediului intern și internațional de securitate. Ne-am propus ca această strategie să reflecte prioritățile strategice de acțiune în domeniul informațiilor pe un termen mediu de cinci ani.

În dezvoltarea sa, pornim de la faptul că asistăm la o diminuare a dihotomiei clasice intern-extern și chiar politic-militar în ceea ce privește evoluția riscurilor la adresa statelor, inclusiv a României. O altă premisă a documentului vizează gestionarea amenințărilor generate de poziționarea geografică specială a României la granița est-europeană a NATO și UE, precum

și faptul că aceste organizații au, de asemenea, propriile obiective strategice de securitate, fundamentate la nivelul unor documente cadru. Avem în vedere faptul că riscurile asimetrice sunt în acest moment potențate tot mai mult de mobilitatea crescută a fluxurilor transfrontaliere de diverse tipuri, așa cum am mai subliniat, fluxuri de bunuri, de persoane, financiare, chiar de idei, ceea ce implică o anumită abordare extinsă pe zona de securitate din partea Serviciului.

Strategia analizează interfețele dintre și dezvoltările riscurilor asimetrice, deja devenite clasice: terorism, crimă organizată, mai nou amenințările cibernetice, unde pe dimensiunea de cyber-intelligence, SRI a dobândit calitatea de Autoritate Națională. Avem, totodată, în vedere și re-emergenta unor aspecte clasice de politici și geopolitici regionale, mai ales după evenimentele din Georgia; acest lucru este demonstrat în dinamica actuală a mediului de securitate internațional.

Cred că suntem cu toții de acord cu ideea că globalizarea informației, evoluția în cascadă a riscurilor necesită noi tipuri de răspuns din partea statelor, de aceea Serviciul trebuie să devină mult mai flexibil și mai adaptabil în generarea exercițiului misiunilor sale și să-și dezvolte capacitățile de anticipare a anumitor evoluții pentru a asigura funcția esențială de avertizare timpurie în domeniul securității naționale.

Misiuni și riscuri noi

Din punct de vedere al misiunilor SRI, există o anumită continuitate în zona noastră de competență în ceea ce privește obiectivele majore legate de protejarea intereselor statului, a independenței naționale a României, a prezervării identității și valorilor naționale; sunt misiuni strategice clasice, le avem prevăzute în Constituție, le cunoaștem și le documentăm permanent. Dar putem vorbi și de o anumită ruptură pe aceste dimensiuni, o discontinuitate i-aș spune, pentru că multe riscuri s-au schimbat în mod semnificativ, conceptele în domeniul securității naționale s-au extins progresiv pentru a încorpora și alte domenii de acțiune. A fost menționată aici securitatea energetică, care reprezintă o arie importantă de interes pentru SRI, inclusiv în schimbul de informații și analiză pe plan extern cu alte servicii de informații; au fost evocate evoluțiile din domeniul mediului sau, așa cum am menționat, securitatea cibernetică. Acestea sunt domenii noi care generează obiective majore, unele în întregime noi, pentru instituția noastră.

Pe zona contracarării amenințării cibernetice, deja construim un concept instituțional și o arhitectură proprie Serviciului, iar pentru gestionarea fenomenelor asociate riscurilor cibernetice vom avea nevoie, de asemenea, de o foarte bună comunicare cu zona privată, inclusiv de

acorduri cu actorii cu competențe în domeniu din mediul privat pentru a putea asigura securitatea infrastructurii critice din domeniul informațional pe care se bazează statul, guvernul.

Misiunile Serviciului le-am definit pe patru paliere fundamentale. În primul rând, vorbim de misiunea de cunoaștere, care este specifică oricărui serviciu de informații. Aici aș sublinia că s-a discutat mult de distincția serviciu de contrainformații - serviciu de informații. Să nu uităm că titulatura noastră este de Serviciu de Informații al României, deci aria nu se restrânge doar la zona contrainformațiilor în activitatea SRI, deși contraspionajul rămâne un aspect pivot al competențelor noastre. Această misiune de cunoaștere se bazează pe un set de obiective legate de îmbunătățirea capacităților de culegere a informațiilor, de analiză și prognoză. Domeniul analitic este foarte important, și aici consider o prioritate interacțiunea cu mediul academic, ca și pe cea cu alte medii de analiză. A doua misiune a Serviciului se referă la dimensiunea de protecție, constantă pe anumite paliere, în vreme ce, pe altele, înglobează noi obiective legate de protejarea cetățeanului împotriva unor riscuri asimetrice. A treia misiune este una preponderent acțională, cea de contracarare, combatere a riscurilor actuale de securitate – avem o serie de capacități importante pe care vrem să le dezvoltăm și să le adaptăm cerințelor actuale. În fine, putem vorbi de o misiune nouă, cea legată de promovarea activă a intereselor de securitate ale României, în cooperare cu serviciile partenere din zona euro-atlantică și cu alte servicii care au incidență majoră în sistemul internațional. Deci, nu doar informații de protejare, de apărare, dar și informații de construcție care să ajute statul român în a dobândi un soi de avantaj strategic în discuțiile, negocierile, dezbaterile externe pe care le are sau în deciziile care au valoare strategică din punct de vedere intern.

Comunicarea cu factorii de decizie

Încercăm nu doar să transmitem informația, ci să discutăm cu oamenii responsabili, cu miniștrii, să vedem care sunt resorturile adânci legate de acea informație sau analiză pe care o transmitem.

Dezvoltarea interdependentă a riscurilor și rapiditatea cu care evoluează situația operațională determină nevoia atât a unei abordări comprehensive a acestor riscuri de securitate, cât și necesitatea creșterii capacității de cooperare și interacțiune în interiorul Serviciului – nu mai putem opera pe segmente foarte rigid departajate având în vedere caracterul foarte complex al riscurilor – dar și cu beneficiarii de informații. Pornind de la filosofia flexibilității în interiorul Serviciului, este evident că trebuie să lucrăm mai mult cu grupuri informale de analiză pluri-disciplinară în SRI, deci să evităm separările rigide generate de o categorizare strictă a riscurilor.

De asemenea, pot fi grupuri de lucru cu extensii în exteriorul instituției pe anumite probleme foarte specializate, unde expertiza poate fi mai mare spre exemplu în mediul universitar, pe aspecte ale securității naționale, în special cele definite ca fiind din domeniul *soft security*.

În ceea ce privește cooperarea cu beneficiarii, este datoria noastră să încercăm nu doar să transmitem sec și mecanic informația, ci și să o explicăm din punct de vedere analitic și să încercăm să o descriem din toate unghiurile posibile de evaluare, astfel încât decizia care va fi luată în baza sa de către beneficiari să fie adecvată intereselor țării noastre. Comunicarea cu factorii de decizie este o problemă foarte importantă pe care o avem în vedere, mai ales în privința relației cu guvernul, care este principalul nostru beneficiar. Încercăm nu doar să transmitem informația sau analiza, ci să discutăm cu oamenii responsabili, cu miniștrii, să vedem care sunt resorturile interne sau resorturile adânci legate de acea informație sau analiză pe care o transmitem; să includem în evaluările noastre și *feed-back*-ul primit de la consumatorii de informații, care reprezintă un plus prin faptul că ne oferă și un alt unghi de analiză decât cel pe care îl vizăm în producția noastră de intelligence. Să nu uităm că și guvernul și alte instituții sunt depozitari de informații prin însăși activitatea pe care o desfășoară. Orice ministru, ca beneficiar de informații, are o cunoaștere mult mai adâncă, specializată pe o anumită zonă, cea economică, de exemplu, sau dacă am vorbit de securitate energetică, pe cea legată de energie, astfel încât este important să comunicăm, să evităm contradicțiile și să operăm cu acele analize complementare care pot aduce un beneficiu suplimentar pentru decidentul din acea zonă, am spus ipotetic, guvernamentală. Nici noi nu suntem și nu vom fi vreodată perfecți.

La granita de Est

Nici nu avem cum, pentru că este o iluzie cunoașterea totală, nici un serviciu din lume nu poate pretinde că deține o asemenea formă completă de cunoaștere a realității. De aceea comunicarea și complementaritatea la nivel de evaluări sunt atât de importante pentru a genera o analiză cât mai comprehensivă a situației de securitate.

Sunt structuri de informații precum cele din sistemul anglo-saxon, unde chiar la nivel analitic se formează grupuri comune de lucru servicii – beneficiari din zona guvernamentală pe analiza unor anumite probleme. Alte sisteme preferă o departajare netă între furnizorul de informații și beneficiar. Din acest punct de vedere, noi oferim informația, beneficiarul, după aceea, o poate rafina, o poate extinde și, evident, este obligat să ia decizia adecvată. Undeva, între aceste două paradigme diferite, încercăm și noi să ne adaptăm din punct de vedere al relației cu beneficiarii.

În fine, faptul că suntem la granița de est a NATO și UE nu este numai un aspect teoretic, ci o coordonată a activității noastre concrete. Poziționarea țării noastre generează o serie de riscuri care au ca efect necesitatea concentrării unor dispozitive, creșterii nivelului de cunoaștere și analiză pe zona de est, vorbim deci de o concentrare chiar în termeni geografici a eforturilor noastre. Sunt secții teritoriale cu care operăm și care trebuie să aibă o valoare crescută în lucrul cu acest tip de informații, de exemplu Iașiul, pe zona estică, iarăși, dau un exemplu ipotetic, și chiar din punct de vedere al cooperării pe zone stricte de cooperare transfrontalieră și de combatere a riscurilor asimetrice. De exemplu, sunt secții care lucrează pe, să spunem, fenomene de crimă organizată, care ar putea aduce atingere securității naționale, direct cu secții sau instituții de peste graniță. În cazul Ucrainei, de exemplu, cooperarea a devenit foarte bună în ultimul timp pe această dimensiune, și chiar încercăm și cu Republica Moldova pe acest aspect, punctual, să ne adaptăm mai bine la ceea ce înseamnă dimensiunea acțională.

Strategia de informații a SRI va lua în considerare și un proiect de ierarhizare a actualelor riscuri și amenințări de securitate. Această ierarhizare va fi realizată pe baza unei serii de evaluări complexe cu privire la dinamica riscurilor, impactul și probabilitatea lor de a produce efecte asupra securității naționale. Să luăm exemplu terorismului – din punct de vedere global și în special în zona euroatlantică, este considerat nu un risc, ci o amenințare fundamentală. Noi, din perspectiva protejării teritoriului național, prin activitatea noastră de cercetare și cunoaștere, spunem că, poate, nu este atât de pregnantă această amenințare în acest moment, dar, în lumina analizelor, nu putem exclude sub nici o formă creșterea sa în viitor. Să nu uităm că avem baze militare americane pe teritoriul României, că participăm în misiuni externe în Irak, în Afganistan, cu forțe militare, că aderarea la Uniunea Europeană, dincolo de toate beneficiile pe care le cunoaștem, aduce și o dinamică mai accelerată în ceea ce privește evoluția acestui risc. De exemplu, riscul terorismului poate fi accentuat de faptul că cetățenii UE cu legături cu organizații teroriste – să oferim doar exemplul unor indivizi aparținând unor comunităților mari de musulmani din diferite state europene – pot foarte ușor acționa pe teritoriul României și pe asemenea evoluții, este nevoie de o foarte bună cunoaștere a dinamicilor de risc din Uniunea Europeană, precum și de consolidarea cooperării cu alte servicii de informații din state precum Marea Britanie sau Franța.

Tocmai de aceea suntem foarte atenți unde „postăm” o asemenea amenințare în ierarhia riscurilor cu care ne vom confrunta, pentru că ierarhizarea va genera, în cele din urmă, planificare, alocare de resurse și concentrare operațională pe o anumită problemă. Acest lucru trebuie făcut mult mai profesionist la nivelul SRI, pornind de la o perspectivă temporală extinsă. Nu gestionăm doar amenințările de azi, ne pregătim și pentru riscurile de mâine.

Academia Națională de Informații

Ierarhia pe priorități va permite cunoașterea reală a situației actuale și a cele pe termen scurt și mediu, astfel încât să putem aloca imediat resurse și capacități operaționale pentru contracararea unui anumit risc. Abordarea pe care v-am prezentat-o face parte din proiectul Strategiei de Informații, fiind inclusă în obiectivul dezvoltării unui sistem nou de planificare în cadrul Serviciului.

O altă problemă de management instituțional este legată de dezvoltarea resurselor umane de care dispune Serviciul. Avem, într-adevăr, nevoie de mai multă expertiză pe diverse domenii foarte specializate. Am început recrutarea directă de specialiști în diferite domenii din universități. Există o bună receptare a demersurilor noastre din partea potențialilor candidați care își doresc să lucreze ca ofițeri de informații în SRI și încercăm să asigurăm un proces de selecție cât se poate de riguros din acest punct de vedere. Evident, avem sistemele proprii de pregătire și instruire, care trebuie și ele să se adapteze la aceste necesități de specializare în interiorul instituției și aici mă refer la Academia Națională de Informații. Mulți se întrebau la un moment dat – fac o paranteză în timp - de ce ar fi necesară o asemenea academie. Iată că alte state, precum Franța, își înființează academii de informații tocmai pentru a putea asigura pregătire specializată, dar și pregătire generală pe această dimensiune extrem de complexă a securității naționale. În cadrul academiei SRI, vom lucra foarte mult pentru îmbunătățirea curriculei, pentru atragerea de expertiză din exterior, la nivel de sociologie, economie, pentru dezvoltarea cooperării ANI cu institute de cercetare din țară și străinătate. De asemenea, pe dimensiunea proiectelor de resurse umane, avem în vedere o serie de obiective referitoare la evoluția carierei ofițerilor de informații. Trebuie să existe un orizont predictibil în ceea ce privește posibilitatea ofițerului de a evolua în carieră, de a se pregăti, de a lucra pe diverse segmente în cadrul SRI, iar aceste aspecte necesită o serie de schimbări și reforme interne. Un Ghid al Carierei ofițerilor de informații este absolut necesar, după părerea mea, astfel încât să existe și o emulație internă în activitatea pe care o desfășoară personalul Serviciului, o competiție sănătoasă, așa putea spune, din punct de vedere al posibilităților fiecăruia de a se manifesta și a evolua profesional.

Doresc să închei cu precizarea că o parte a proiectului Strategiei de Informații va fi publică, și o parte, evident, clasificată. Documentul va fi discutat și validat la nivelul CSAT și va reprezenta baza de planificare și de acțiune a SRI în îndeplinirea misiunilor enumerate anterior.